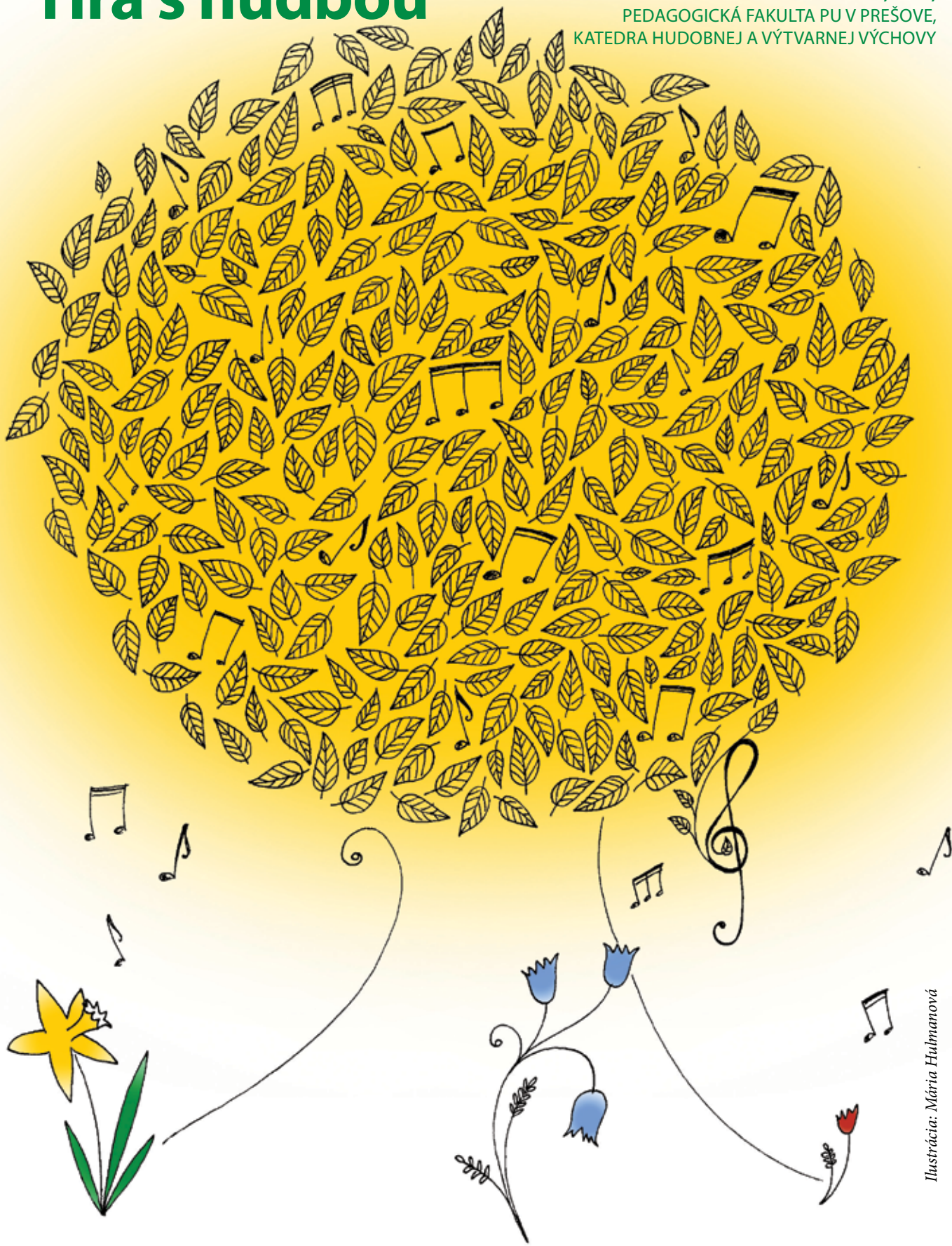

METODICKÉ LISTY

Hra s hudbou

TEXT: PaedDr. ANNA DEREVJANÍKOVÁ, PhD.,
PEDAGOGICKÁ FAKULTA PU V PREŠOVE,
KATEDRA HUDBNEJ A VÝTVARNEJ VÝCHOVY

Hudobné umenie je neoddeliteľnou súčasťou života človeka a každej kultúrnej spoločnosti. Cieľom hudobnej výchovy je rozvíjať elementárne hudobné schopnosti¹, zručnosti² a návyky detí, ktoré sa stanú základom pre ich ďalšie plnohodnotné vnímanie a prežívanie hudobného umenia. Je založená na zážitkovom a činnostnom princípe výchovy hudbou a k hudbe, ktorý vedie k postupnému utváraniu a rozvoju hudobnosti, neskôr aj hudobnej a estetickej gramotnosti dieťaťa, a tak prispieva aj k jeho celkovému harmonickému rozvoju. Najlepšie hudobné hry sú tie, ktoré k hudbe pristupujú komplexne, činnostne sa prelínajú, integrujú, pretože takto pôsobí aj hudba, taký je aj obraz sveta okolo nás.

Hudobnosť dieťaťa, teda elementárne hudobné schopnosti, zručnosti a návyky, je dôležité rozvíjať už od predškolského veku. Cieľom hudobnej výchovy je prebúdať trvalý a pozitívny vzťah k hudbe, umeniu, k národným kultúrnym hodnotám a človeku. Hudobná výchova vychádza z koncepcie komplexnej múzickej výchovy, založenej na činnostnom a integratívnom prístupe k hudbe, k jednotlivým hudobnovýchovným činnostiam i prejavom tak, aby hudba bola pre deti hrou a objavovaním hudby v sebe i mimo seba, aby znejúca hudba vytvárala vzťah k hudbe. Dieťa je vnímané ako jedinečná osobnosť s väčšou či menšou mierou hudobnosti, ktorej budú tieto hudobné činnosti odhalené a sprístupnené, aby dieťa následne objavilo svoju mieru hudobnosti, nadania a radosti z priameho stretnutia – dotyku s ňou.

Hudobné činnosti predstavujú najrozmanitejšie formy styku dieťaťa s hudbou, dávajú možnosť spájať hudbu so slovom, pohybom, hrou na detských hudobných nástrojoch a to všetko prostredníctvom hry. Je to zvlášť dôležité v období predškolského veku, keď dieťa cez prizmu hry spoznáva svet, jeho materiálnu i duchovnú podobu.

Hudba ponúka hre veľký priestor, detskému experimentovaniu a objavovaniu sa nekladú hranice a dieťa sa spontánne zapája do jednotlivých hudobných činností, vyjadruje sa prostriedkami hudby, muzicíruje a tak dostáva šancu rozvíjať sa, ktorú už neskôr nemusí dostať.

Prvých šesť rokov je pre hudobný vývoj dieťaťa veľmi dôležitých, pretože vtedy sa vytvárajú základy jeho hudobnosti. Hudba pre dieťa v predškolskom veku sa považuje za najúčinnější druh umenia, ktorý má bezprostredný vplyv nielen na rozvoj hudobnosti, ale aj na jeho emocionálne a kognitívne napredovanie. Je to obdobie hry, ktoré je potrebné zmysluplne využiť vo všetkých vhodných podobách.

Hra je taká stará ako samo ľudstvo. Tak ako sa človek naučil pracovať, tak sa naučil aj hrať. Hra vznikala viac-menej intuitívne, v určitých podmienkach života, v systéme spoločenských vzťahov. Stala sa súčasťou života ľudí, bola bežným javom i spoločenským prejavom. Aj keď hra mala a má svoje pravidlá, resp. usmernenia, býva predovšetkým vyjadrením slobody hráča, je jeho slobodným výkonom. Ak hra pravidlá nemá, aj tak si ich hrajúci samostatne, a teda slobodne vytvárajú. Vznik hry ako ľudského prejavu je spätý s túžbou človeka po slobode prejavu, v hre sa človek stával sám sebou. Hral sa slobodne, nenútené, fiktívne, často nevnímajúc realitu okolo seba, čas ani priestor, výsledok nebol dopredu jasný, nepriniesol materiálne bohatstvo.

Aj umenie a hra mali k sebe vždy veľmi blízko. Ich blízkosť vyviera nepochybne zo slobody tvorby a z radosti, ktorú umelecká tvorba a hra so svojou schopnosťou vytvárať imaginatívny svet nekonečných možností spôsobujú.

Hra by mala byť pre dieťa dobrovoľná, nie úloha, pokyn či rozkaz. Táto aktívna a tvorivá činnosť by mala mať znaky spontaneity, imaginácie, keď sa hráč stáva súčasťou autonómneho priestoru, chráni si ho, prostredie chráni hráča, čas má magickú dimenziu a v hre stráca moc. Hráč prijíma aj riziká hry, teda pravidlá, čím hra vytvára poriadok a sama sa stáva poriadkom. V hre tak nechýba radosť a napätie.

Ak hovoríme o deťoch, tie sa nerady hrajú samy so sebou, aj keď vedia zotrvať v hre samostatne. Vyhľadávajú spoluhráča, a teda kontakt s niekým, ale v hre sa správajú svojsky, „po svojom“, niekedy prekvapujúco, prostredníctvom hry sa identifikujú. Podľa Piageta (1993) hra a imitácia sú integrálnou súčasťou vývoja inteligencie, stoja v službách inteligencie, prinášajú vyrovnanosť a pokoj, preverujú schopnosť riešiť, niečo urobiť a zdokonaľujú zručnosti. Hra nie je ničnerobenie ani zabíjanie času, je to zmysluplná činnosť, ktorá prináša deťom radosť.

Zo psychologického hľadiska je hra ako činnosť druh psychickej regulácie a riadenia správania, forma činnosti dieťaťa. Má vplyv na všetky oblasti duševného života, je vyjadrením potrieb dieťaťa, je zábavou a uvoľnením, je špecifickou formou poznávania a získavania skúseností a veľmi napomáha učenie, čo ju povyšuje na edukačnú metódu. Je výrazným motivačným činiteľom, prostriedkom empatie, rozvoja emocionality i emocionálnej inteligencie. Stoja za spomenutím slov J. A. Komenského, že čo nebolo v zážitku, nebolo ani v mysli – a dodávame, neostáva ani v pamäti.

Hra bola odpradáva jedným z prostriedkov komunikácie medzi dospelými – rodičmi – a deťmi, medzi deťmi navzájom a je nezastupiteľným prostriedkom komunikácie medzi učiteľkou a deťmi. Na začiatku je u nich potreba

1 **Schopnosti** sú vnútorné psychické štruktúry a predpoklady, ktoré sa prejavujú prostredníctvom hudobných činností. Schopnosť je postihnuteľná len prostredníctvom činnosti. Zručnosť sa tak stáva navonok v činnosti prejavou schopnosťou. Aby sa však zručnosť prejavila, je potrebná schopnosť. Základom hudobných prejavov je triáda schopnosť – zručnosť – činnosť. Kým schopnosť má všeobecnejší charakter, zručnosť je konkrétnejšia a viaže sa ku konkrétnemu hudobnému výkonu.

2 **Zručnosť** (tiež spôsobilosť, obratnosť, rýchlosť, presnosť) je nadobudnutá pohotovosť správne, čo najrýchlejšie a s čo najmenšou námahou vykonávať určitú činnosť na základe osvojených vedomostí a predchádzajúcej praktickej činnosti. Fyziologickým základom utvárania zručnosti je vzájomné pôsobenie zmyslových orgánov (hmat, zrak, sluch), centrálny nervovej sústavy a motorického aparátu. Základom hudobných zručností je mechanizmus podmienených reflexov (Holas, 1994).

hrať sa, ktorá vyplynie z vonkajších alebo vnútorných podnetov, motív mení hru na cielavedomú a zámernú činnosť. Ak motív prichádza zvonku, z pozície učiteľky, hra sa mení na edukačnú činnosť, rieši edukačný problém, pedagóg aktivizuje, priebežne motivuje, usmerňuje a riadi edukačnú činnosť – hru.

Osobitné miesto má hra v detskom folklóre, rodí sa zo zábavy a má aj praktický účel. Z toho vyplýva jej názornosť, dynamickosť a jasnosť, ale aj fantázia a princíp náhody. Pôvod detských hier býva v mnohých prípadoch nejasný, pretože pochádzajú zo starších obradov a prešli zo života dospelých do sveta detí. Ľudové hry naplňovali ich túžbu hrať sa, pestovali družnosť i priateľstvo, súťaživosť, umožňovali im zažiť radosť zo spoločného spevu, tanca a pohybu. Detské ľudové hry upadli v poslednom čase do zabudnutia, interpretujú ich nanajvýš ak detské folklórne súbory vo svojich programoch. Životné situácie, v ktorých sa uvedené hry hrali, sa vytratili, deti nevedia, ako sa hrali a pracovali ich rodičia či starí rodičia, mnohé pracovné úkony, ktoré boli samozrejmosťou pre deti v minulosti, sa už dnes netradujú a pripadajú deťom ako z iného sveta

Klasifikácia hier je rôznorodá a vytvorená podľa rôznych predmetných kritérií. Poznáme hry s prívlastkami: napodobňujúca, námetová, rolová, senzomotorická, fantastická, ľudová, pohybová, tvorivá, motivačná, hra s pravidlami a bez pravidiel a mnoho iných. Z pohľadu hudobno-vojnových činností poznáme nespočetné množstvo hudobných hier či hier s hudbou. S deťmi predškolského veku môžeme realizovať rytmické hry, rytmické dialogické hry, vokálne hry – hry s dychom, hry s hlasom, dialogické hry s hlasom, vokálne hry na ozvenu, hry s melódiou, hudobno-pohybové hry so spevom, pohybové hry s dramatickými prvkami, sluchové hry, sluchové pamäťové hry, inštrumentálne improvizáčne hry, hudobnotvorivé hry, reťazové vokálne a rytmické hry, skupinové či individuálne hry, spoločné hry detí a dospelých, ľudové hudobno-pohybové hry a ďalšie.

Hra je proces, trvá v priestore a čase, nie je limitovaná priestorom ani časom; ak je limitovaná, tak len veľkosťou tvorivého potenciálu hráča a hlavne jeho chcením hrať sa, odovzdať sa hre. Hudobná hra je často o objavovaní a hľadaní hudby v sebe, vo svojej predstave, pamäti, na svojom tele, ale aj v najbližšom okolí, prírode, predmetoch, ktoré nás obklopujú, vstupujú do nášho života. Šťastie je, ak je táto hra spontánna, nenútená, neopakovateľná, originálna. To sa podarí často len deťom, pretože pre nich sa každá spontánna a tvorivá činnosť stáva prvotinou a objaveným originálom. Deti dokážu aj hru s pravidlami hrať vždy originálne a neopakovateľne.

Detstvo je jedinečné a zážitky z detstva, to, čo sa v detstve aktivizuje a rozvíja, je vo veľkej miere určujúce pre ďalší život i hudobný rozvoj dieťaťa. Hra, experimentovanie, hranie v detstve je neopakovateľné, hľadanie hudby v sebe, spoznávanie hudobného sveta okolo je práve v detstve jedinečné a spontánne. S pribúdajúcim vekom a skúsenosťou do hry vstupujú pravidlá, poznanie, sebaregulácia, ktoré tlmia spontánnosť. Hra v tomto kontexte rozvíja a umocňuje činnosť a komplexný prístup k hudobným aktivitám, vhodne ich integruje a vytvára možnosti integrácie aj iných druhov umenia.

□ VOKÁLNE HRY

Vokálne hry sú jedny z prvých detských hier. Malé deti narábajú s hlasom intuitívne, experimentujú s ním, spontánne napodobňujú zvukový svet okolo seba, doslovne sa so svojim hlasom hrajú, objavujú vlastný zvukový svet, ktorého sa stávajú tvorcami. Je to ich prvá hlasová imitácia, pri ktorej nesledujú vlastnú kvalitu či nedostatky, ale spoznávajú kvalitu zvukového sveta okolo nich.

Vokálne činnosti však predstavujú široký okruh praktických speváckych činností a sú aj najprirodzenejším detským hudobným prejavom. Spev sa považuje za najprirodzenejší ľudský umelecký prejav a ľudský hlas za najdokonalejší hudobný nástroj, ktorý je schopný svojimi špecifickými výrazovými prostriedkami vyjadriť širokú škálu myšlienok a ľudských pocitov. Takmer vždy vzniká spojením slovesného a hudobného prvku a okrem emócie je schopný vyjadriť aj myšlienku či iný mimohudobný obsah. Vokálne činnosti, to nie je len spev piesní, to je aj práca s detským hlasom prostredníctvom hlasových a dychových cvičení, resp. hier s hlasom a dychom, ktoré môžeme v materskej škole realizovať v ktoromkoľvek vhodnom momente dňa.

Ideálom, ku ktorému sa v oblasti speváckych zručností a schopností chceme priblížiť, je intonačne čistý, dychovo disciplinovaný, rytmicky správny, artikulačne a výrazovo zvládnutý prejav. Na čistý detský spev sú potrebné tieto predpoklady:

- **hudobný sluch**, ktorý umožňuje zachytiť všetky vlastnosti tónu (výška, sila, farba, dĺžka) a nájsť medzi nimi vzťahy;
- **hudobná pamäť**, ktorá uchová v pamäti predchádzajúce hudobné skúsenosti;
- **hudobná predstavivosť**, vnútorný hlas, ktorý umožňuje v duchu si predstaviť zapamätanú hudobnú skúsenosť;
- **rytmické cítenie**, ktoré umožní vnímať a prežívať (pohybom, spevom, slovom) rytmus, metrum a tempo hudobného materiálu;
- **tonálne cítenie**, ktoré je zárukou chápania tonality a umožňuje spievať pieseň, melódiu čisto v rôznych tóninách.

Hry s dychom učia deti hospodáriť s dychom, ovládať svaly dychového ústrojenstva, ale aj akceptovať svoje telo, vnímať jeho jednotlivé súčasti. Dieťa si tak ľahšie uvedomuje, kam sa vdýchnutý vzduch dostáva, čo sa stane, ak zadrží dych, resp. sa zlakne, na čo potrebuje výdych, ako dlho bude vydychovať, aby si bez stresu vedelo ustrážiť výdychovú

fázu. Návnik správneho speváckeho dýchania je dlhodobý proces a hra je v tomto procese motivujúcou a priam rozhodujúcou činnosťou, ktorá do veľkej miery ovplyvňuje úroveň vokálnych zručností detí.

Detské dýchanie je plytké, predstavuje ho krátky a rýchly nádych a potom výdych. Dieťa dýcha spontánne, pľúca sú ešte vo vývine, majú malú kapacitu a ovládať dych sa musia naučiť. Správne spevácky dýchať znamená dýchať celým dychovým aparátom, zabezpečiť plynulý, rovnomerný a hospodárny výdych. Predpokladom realizácie hier s dychom je naučiť deti uvoľniť sa v oblasti ramien a krku, na čo využívame hru.

Hry s dychom realizujeme

- v stojí, ale aj v ľahu, v sede, v pohybe z predklonu,
- v ktoromkoľvek momente dňa, nielen pred návnikom piesne,
- s celou triedou, v skupinách pri ranných hrách, individuálne s deťmi, ktoré majú problém so správnym speváckym dýchaním, alebo s deťmi, čo sú spevácky veľmi nadané.

Dôležité je:

- vhodne a nápadito motivovať – aktivizovať detskú predstavivosť, vytvoriť uvoľnenú a hravú atmosféru,
- predviesť, čo od detí očakávame,
- dávať jasné slovné pokyny pre jednotlivé fázy dýchania.

■ Malí detektívi

Hra je zameraná na navodenie hlbokého a energického nádychu, aktivizáciu práce bránice.

Priebeh hry: Malí detektívi môžu pátrať po tom, čo sa varí v našej kuchyni, môžu hľadať kvety na lúke podľa vône. Naši detektívi sa budú snažiť identifikovať, aké ovocie máme na miske. Na miske máme niekoľko druhov ovocia, ktoré je možné identifikovať podľa vône (jablko, citrón, pomaranče, jahody). Vyberieme jedno z nich a postupne dávame ovoňat deťom. Deti majú zavreté oči.

Milí detektívi. Pred vami je neľahká úloha. Musíte dychom vypátrať, aké ovocie máme na miske. Ale ako správní detektívi to, čo zistíte, povieme až vtedy, keď to bude potrebné. Deti postupne privoniajú k jednotlivým druhom ovocia, vôňu si majú podržať a voľne vydýchnuť do priestoru, pričom môžu výdych ozvučiť: jeeeeeej, resp. mňam, zamyslene hmmmm.

Malí detektívi. Bola tam vôňa ovocia, ktoré dávame do čaju? Ak áno, pomenujú ovocie (citrón). Bolo tam ovocie, ktoré sme mali dnes na desiatu? (Jablko.) Pri pátraní sa všetky dôkazy musia uložiť do trezoru, u nás naspäť do misky. Pošlite mi vôňu ovocia späť. Deti našpúlia ústa a vôňu pošlú pomalým výdychom späť.

Metodické usmernenie: Detektívi pri pátraní a hľadaní voľne otáčajú hlavu za zdrojom vône, čo uvoľňuje svalstvo šíje. Dbáme na to, aby si voľne niekoľkokrát opätovne privoňali, aby dodržiavali pravidlá, nevykrikovali a nechávali si poznanie vône pre seba. Posielaním vône späť precvičujú fázu predĺženého výdychu, zúžené, našpúlené ústa zužujú priestor na výdych a tak ho predlžujú.

■ Nakreslíme lúku

Hra je zameraná na predlžovanie fázy výdychu.

Priebeh hry: Predstavíme si, čo všetko môžeme na lúke nájsť. Deti vymenúvajú, čo tam môže byť: kvety, tráva, lúčny koník, rosa na tráve, môžu menovať, aké kvety.

Teraz budeme spoločne kresliť lúku, ale nakreslíme ju svojím dychom. Naše ústa budú farbička a naše ľahké fúkanie zanechá v triede pekné obrázky nakreslenej lúky. Nadýchneme sa a nakreslíme vysoký strom. Nadýchneme sa a nakreslíme zvončeky atď.

Metodické usmernenie: Deti na spoločný pokyn a komentár kreslia svojím dychom obrázky. Dávame pozor, aby bol dych rovnomerný, jemný, aby deti kreslili jedným ťahom. Zrak kontroluje krivku kresby.

■ Bublifuk

Hra je zameraná na upevňovanie návykov správneho speváckeho dýchania, predlžovanie fázy výdychu.

Opis hry:

*Pláva ľahučko a ladne,
možno ti aj na nos sadne.*

Tej bubline to je fuk,

je ich plný bublifuk. (A. Derevjaníková)

S deťmi vyrábame imaginárny bublifuk. *Bublifuk vyrába bubliny, také nadýchané balíčky, ktoré vzdušnou poštou môžeme poslať na iné miesto. Aby nám bubliny vznikli, najprv vytvoríme z ukazováka a palca ruky okienko, do ktorého budeme dýchať, a tak vytvoríme bubliny. Najskôr sa musíme nadýchnuť a vytvoriť v brušku takú vlastnú bublinu. Potom pomaly a ľahučko vydychujeme vzduch do okienka, aby sme vytvorili bublinu.*

Metodické usmernenie: Vydychujeme plynulo, rovnomerne a hlavne ľahko. Dávame pozor, aby deti veľmi nedvíhali bradu hore, čím im vznikne napätie v zátylku.

□ HRY S HLASOM

Prostredníctvom hier s hlasom zabezpečujeme súvislý hlasový výcvik, rozvíjame vokálne zručnosti, pripravujeme hlasový ústroj na spievanie cielene môžeme rozširovať hlasový rozsah detí. Hry s hlasom sú vhodné pri upevňovaní tonálneho citenia a rozvíjania hudobnej predstavivosti. Pri vokálnych hrách dieťa stráca zábrany pri spievaní, s hlasom sa hrá a potom spieva s veľkým emocionálnym zaujatím.

Pri hrách s hlasom môžu deti stáť aj sedieť v rôznych polohách, napríklad na päťkách a pod. Veľmi dôležité je, aby pri speve mali uvoľnený krk, aby nepredkláňali sánku, nevysúvali bradu dopredu.

Z hľadiska organizácie ich môžeme realizovať kolektívne napríklad pred nácvikom piesne, ale aj v príhodnej chvíli, hoci spievať či nacvičovať pieseň po hre nebudeme. Môžeme ich realizovať v skupinách, pri ranných hrách, pri edukačných aktivitách, ale aj v ktoromkoľvek vhodnom momente dňa v skupine či jednotlivu. Práve hry umožňujú pracovať s deťmi, ktoré majú s vokálnym prejavom problémy.

Pri ich realizácii dodržiavame zásady hlasovej výchovy: nerealizujeme ich pri hlasovej indispozícii, v nevhodnej speváckej polohe detí, pri zvýšenej telesnej námahe. Jednotlivé melodické modely je potrebné predviesť, používať melodický hudobný nástroj na udanie správnej hlasovej polohy.

■ Vtáčia ozvena

Hra je zameraná na rozvoj tonálneho a rytmického citenia, je vhodná na precvičovanie výslovnosti problematickeho „r“.

Kto tá, hora, rozveselí,

keď ti vtáčky odleteli?

Poteší ma koncert vrani,

aj keď kdekto ich spev haní. (J. Pavlovič)

Po krátkom rozhovore o básničke a vysvetlení niektorých slov sa pokúsime vytvoriť vtáci koncert – vtáčiu ozvenu.

Pedagóg predspieva každý z uvedených motívov. Deti zopakujú jednotlivé modely ako ozvena.

Z jednotlivých modelov môže vzniknúť aj dialogická hra, keď jedna skupina detí (vrana) odpovedá druhej skupine (kukučka), resp. jednotlivé deti môžu medzi sebou viesť dialóg.

Metodické usmernenie: Je vhodné jednotlivé modely transponovať o jeden aj dva tóny vyššie. Každý z modelov deti zaspievajú aspoň 2-3-krát, aby sa pridali a zapojili všetky. Tempo vyslovovania slabík je potrebné prispôbiť rečovým schopnostiam detí. Hra v dialogickej podobe je možná až vtedy, ak si deti dobre pamätajú jednotlivé motívy, čiže niekedy „nabudúce“.

■ Spievajúce zvieratká

Hra je zameraná na rozvoj tonálneho cítenia a tvorbu hlavového tónu.

Postup hry: Hra je založená na imitácii zvukov zvierat. Najprv sa s deťmi porozprávame o zvieratách, o tom, kde žijú, že sú úžitkové a pod. Upriamime ich pozornosť na zvuky, ktoré vydávajú a podľa ktorých ich môžeme spoznať. Pedagóg predspieva každý z uvedených motívov. Deti zopakujú jednotlivé modely ako ozvena.

Hra môže pokračovať aj tak, že si pripravíme obrázky uvedených zvierat. Deti si postupne vyberajú jeden z obrázkov, vyjadria zvieratko imitáciou zvuku a ostatné deti formou ozveny zopakujú imitovaný zvuk. Môže pokračovať aj ako forma hudobnej hádanky, jedno dieťa imituje zvuk, druhé rytmicky pomenuje zvieratko.

Metodické usmernenie: Na posadenie tónu tzv. do hlavy sa využíva vokál „u“ a v niektorých prípadoch (krava, pes, vlk) stúpajúce glissando s využitím „u“. Túto hru nemôžeme hrať v nízkej hlasovej polohe, glissando „klžeme“ aspoň od f1 do h1 (múú, a-úúúú), opakované tóny (huúúú) vo výške a1. Deti však musia počuť správny spevácky vzor a predvedenie hlavového znenia tónu v podaní učiteľky.

■ Keď autá spievajú

Hra je zameraná na prebúdžanie hlavového tónu – hlavového registra.

Opis hry: Autá majú svoju reč. Poznáme ich podľa zvuku, ktorý vydávajú. Veľké autá, nákladiaky, spievajú vážne, zvučne a hlavne občas ťažko, lebo vozia ťažké náklady. No autá, osobné či pretekárske, spievajú úplne inak. Ich zn-zn- zn naštartuje a potom znnnnnnnnn okolo nás len tak preletí. Keď však okolo nás preletí auto hasičov, oznamuje nám, že niekde horí alebo niekto potrebuje ich pomoc. Siréna náhlivo spieva vu-jíííí, vu-jíííí. Keď počujeme bolestne spievať hu-hu, hu-hu, vieme, že ide sanitka a niekto tiež potrebuje pomoc. Ak však zaznie hu-húúúúúúúúúú, hu-húúúúúúúúúú, to ujo rušňovodič upozorňuje všetkých: „Pozor, dávajte pozor, blíži sa vlak.“

Metodické usmernenie: Na posadenie tónu tzv. do hlavy je vhodné využiť vokál „u“. Na rozozvučanie a posadenie tónu skutočne do hlavy použijeme stúpajúce glissando s využitím „u“, rozozvučíme sirénu – vu-jíííííííííí alebo imitujeme húkajúcu sanitku – hu-hu, hu-hu či klaksón vlaku tu-úúúúúúúúúú. Glissando „klžeme“ aspoň od f1 po h1, opakovaný tón približne vo výške a1.

■ Padajúca bublina

Hra je zameraná na nácvik mäkkého hlasového začiatku.

Opis hry: Deti si predstavia bublinu, ktorá padá zhora dolu. Voľne sa nesie priestorom, letí pomaly, deti ju sledujú a najprv naznačujú pohybom ruky, ako mätko padá dolu. Potom vlastný pohyb rúk ozvučia klesajúcim radom tónov na slabiku vau, vau, vau. Ak sa bublina niečoho dotkne, tak len ľahučko, aby nepraskla – pau-pau-pau.

Metodické usmernenie: Bublínu môžu deti najprv nafúknuť cez našpúlené ústa a ľahkým výdychom, aby nám nepraskla. Predstavu bubliny môžeme uplatniť aj ako motiváciu k nádychu do bruška, vytvoríme v brušku bublinu.

■ Prikotúlaj tón

Hra je zameraná na rozvoj sluchovo-percepčných schopností, zručnosti zjednotenia tónu a rozvoj hudobnej predstavivosti.

Opis hry: Raz vypadol z pesničky ten najvyšší tón, skotúľal sa nezbedník, zaznelo len bom.

V pesničke však teraz chýba. Ako sa tam dostane?

My sa dobre nadýchame, zaspievame, pomôžeme. (A. Derevjaniková)

Učiteľka kľzavo zaspieva tón a1 (napr. od d1 po a1) a deti ho majú po nej zopakovať, pridať sa k jej spevu v tej výške, kde znie. Potom učiteľka začne s tónom pracovať, glissandom ho spustí nižšie a deti imitujú kľzanie tónu. Tón môže aj tzv. skotúľať, nechať ho skákať, perovať, stúpať. Môže si pomôcť aj melodickým nástrojom Orffovho inštrumentára (zvonkohrou), na ktorom hrá pekné kľzania v hlasovej polohe detí (d1-c2). Môže meniť tempo aj dynamiku práce s tónom.

Metodické usmernenie: Táto činnosť je vhodná pre deti, ktoré majú problém s intonačne čistým spevom, tzv. hovoria pri speve, resp. chýba im hudobná predstavivosť.

□ HRÁME SA S PIESŇOU

Deti predškolského veku učíme pieseň napodobňovaním – opakovaním po speváckom vzore. Dieťa vníma sluchom pieseň spievanú pedagógom a potom sa pokúša vokálne reprodukovat' zachytený vokálny prejav. Ide o osvojovanie na základe vnímania, podržania v pamäti a spätnú reprodukciu. Fáza zapamätania v tomto veku ešte nie je kvalitná a pri vybavovaní – reprodukcii – ide u detí o pripájanie k vokálnemu prejavu učiteľky, zjednocovanie s jej spevom. Ak sa deti pieseň naučia, môžu sa s ňou aj hrať. Pieseň sa dá spievať, rozprávka rozprávať, no aj pieseň sa dá rozprávať a rozprávka spievať. Pieseň môžu dotvárať, môžu ju rozveseliť, roztancovať, môžu ju aj rozhnevať či dať jej krídla. Môžu jej vytvoriť ďalší text, hudobný sprievod, predohru alebo dohru.

K piesni Hudie svrček z trávy môžeme vytvoriť vlastný melodický záver, ba aj text. Nasledujúci motív ponúkame ako príklad, ale deti si môžu vytvoriť aj vlastnú melódiu na záver, môžu vytvoriť rytmický záver imitáciou zvukov svrčka alebo rytmickou hrou na tele či Orffovými hudobnými nástrojmi.

Hudie svrček z trávy

hudba: A. Derevjaniková
text: J. Pavlovič

Mierne

Hu - die svr - ček z trá - vy naj - čer - stvej - šie sprá - vy.

O čom hu - die svr - ček z trá - vy?

názorný príklad

O tom, a - ko le - to trá - vi.

Čmeliak

hudba: M. Dzurilla

text: M. Benčaťová

$\text{♩} = 100$

A Fis-m D E A Fine

Čme-liak bzu-čí a-ko trys-káč bzum, bzum, bzum.
Sad-ne si na žl-tý blys-káč bzum, bzum, bzum.

A Fis Hm E A Fis Hm D.C. al Fine
E

Pi-je šťa-vu na med zla-tý, za po-chúť-ku ne-za-pla-tí.

Pieseň Čmeliak má vtipný a pre deti príťažlivý text. Deti si vedia príbeh o čmeliakovi predstaviť a nad jeho správaním sa pousmiať alebo aj rozhorčiť. To vytvára priestor na dramatickú interpretáciu piesne. Deti môžu spievať pieseň ako čmeliak tryskáč – výrazne, ale aj ako čmeliak labužník, ktorému šťava chutí a teší ho, že za ňu nebude platiť. Spôsoby interpretácie môžu navrhnúť aj deti.

Pieseň má trojdielnu piesňovú formu *a b a*, diel *a* sa opakuje (pri D.C. al Fine sa znovu vrátíme na začiatok piesne). Môžeme sa hrať aj s jej formou, diely *a* spieva jedna skupinka alebo sólista a diel *b* druhá. Bzum, bzum môžu následne deti pri speve vytlieskať spolu so spevom alebo aj bez spevu, resp. môžu zahrať na Orffovom alebo vlastnoručne vyrobenom hudobnom nástroji.

□ RYTMICKÉ HRY

Rytmické činnosti sledujú rozvoj rytmického cítenia schopnosti paralelného vnímania a prežívania rytmických a metrických vzťahov v hudbe. Deti tento rytmus najprirodzenejšie prežívajú prostredníctvom rytmizovaného slova a následne ho prenášajú do podoby elementárneho pohybu a hry na tele. V pojme rytmus sú obsiahnuté zložky: metrum (striedanie prízvučných a neprízvučných dôb v časových úsekoch – taktoch), tempo (rýchlosť, v akej prebiehajú hudobné impulzy, doby) a časové členenie tónov (vlastný rytmus). Všetky tieto vlastnosti hudobného metrorytmu pôsobia paralelne.

Deti v predškolskom veku lepšie cítia metrum, rytmus až ako 5-6-ročné. Ak si tleskajú k piesni, tleskajú metrum, až neskôr rytmus podľa inštrukcie. Lahšie vyjadria rytmus, ak je spojený so slovom – výraznou rytmickou deklamáciou.

■ Hry s riekankou

Riekanka ako jednoduchá veršovaná a rýmovaná básnička či rečnovanka má osobitný rytmický charakter, rytmická zložka je v nej často dominantnejšia ako sémantická zložka. Už jej rytmická interpretácia bola pre deti hrou a bola súčasťou mnohých ďalších hier. Často to boli texty postavené na hre slov, sprevádzané pohybom, mali dynamické aj rytmické zmeny, krátke, úsečné či dlhšie verše, vnútorné rýmy, hromadenie hláskových skupín, čo dostatočne cibrilo aj artikulačné schopnosti detí.

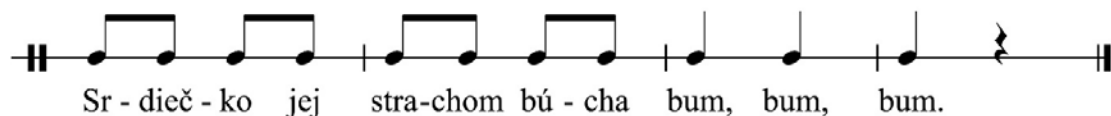
Ak sa chceme s riekankou hrať, vyberáme také texty, ktoré sú svojím obsahom zaujímavé, ponúkajú možnosti na ďalšie využitie po stránke jazykovej, ale aj hudobnej.

Riekanku v rytmickej podobe učíme imitačne, na základe opakovania.

Dvoj- až štvorročné deti dokážu riekanky prednášať s pevným rytmom a deklamáciu spájajú s pohybom. Už v tomto veku je možné zaradiť rytmické a dynamické kontrasty či zmeny, ba aj zmeny farby interpretácie.

Päť- až šesťročné deti okrem zmeny farby intonácie, tempa či polohy hlasu vytvárajú k riekanke rytmický sprievod v podobe rytmu, metra či rytmického ostinátu, vytvárajú rytmickú predohru, medzihu a dohru, rytmizujú riekanky ako štafetu či dialogickú hru.

M. Rázusová-Martáková

Možnosti hry s riekankou

Pedagóg prednesie riekanku. Rozpráva sa s deťmi o jej texte. Riekanku učí imitačnou metódou, rytmicky ju deklamuje a deti opakujú prednesenú časť alebo sa postupne pridávajú (záleží na veku).

Text je krátky a deti sa ho naučia veľmi rýchlo.

Ďalšie možnosti hrania s riekankou:

- Deti interpretujú riekanku rytmicky, ale vystrašene v piane – mucha sa zľakla (iná farba interpretácie, snažíme sa zachovať rytmus).
- Riekanku interpretujú dve skupiny detí: jedna prvú časť, druhá druhú časť. Dbáme na plynulosť interpretácie. Iná možnosť: prvá skupina text (2 takty) a druhá skupina citoslovčia (2 takty).
- Bzum, bzum, bzum môžeme použiť ako rytmickú vokálnu predohru v rozsahu 2 alebo 4 taktov. Rytmickú predohru interpretuje skupina detí, ostatné vokálne rytmizujú riekanku.
- Bzum, bzum, bzum môžu zameniť hrou na hudobnom nástroji podľa výberu detí.

Rytmické dialogické hry sú založené na rytmickom dialógu, tvorivej odpovedi alebo na imitácii, t. j. ozvene, zopakovaní otázky. Na začiatku začíname s jedno- až dvojtaktovými motívmi na rôzne témy: kvety, zvieratá, veci, hračky, úkony a pod.

Pri rytmických reťazových hrách je z hľadiska rozvoja rytmického čítania dôležitá plynulosť nadväzovania odpovedí. Je to možné v období, keď sú deti schopné dodržiavať pravidlá hry, vedia počkať, vydržať s odpoveďou.

Pri rytmických tvorivých hrách ide o schopnosť vytvárať nové rytmy (nie dialogicky opakovať), kombinovať vokálnu rytmizáciu s pohybovou rytmizáciou hrou na tele, vytvárať rytmy na dramatické dotvorenie situácie či charakteru postáv v hudobno-dramatických činnostiach, tvorivo improvizovať.

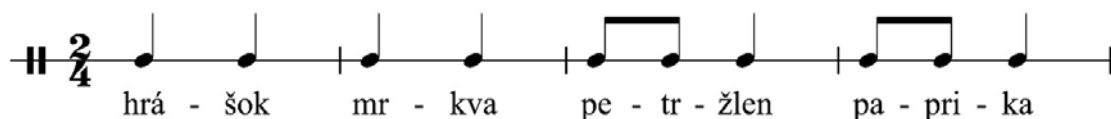
Začíname rytmizáciou slov v rozsahu jedného taktu. Rešpektujeme pri tom prirodzený rytmus reči a slov. V prvej fáze rytmizujeme slová s rovnakým počtom slabík aj s rovnakou prízvukovou štruktúrou. Vyberáme rôzne slová, pomenovania zvierat, kvetov, farieb, hračiek, geometrických tvarov. Využívame obrázky, hračky, veci, ktoré deti najprv slovné pomenujú, aby sa v skupine zjednotil názov, a potom vokálne rytmizujú.

K vokálnej rytmizácii pridávame pohyb spojený s hrou na tele.

■ Rytmická zelenina

Hra je zameraná na rozvoj rytmického čítania a hudobnej tvorivosti.

Opis hry: Pred hrou treba pripraviť obrázky rôznej zeleniny. Deti najprv každú z nich spoločne pomenujú, aby vzniklo jednotné pomenovanie. Potom obrázky poukladajú do radu a jednotlivé pomenovania zeleniny rytmizujú. Pedagóg dbá na plynulosť deklamácie a rytmickú presnosť.

Hra pokračuje zmenou poradia jednotlivých obrázkov a deti znovu rytmizujú. Môžu rytmizovať spoločne alebo aj po jednom zaradom.

pa - ra - daj - ka ku - ku - ri - ca hrá - šok pa - pri - ka

mr - kva bro - ko - li - ca pe - tr - žlen

Pokračovanie rytmickej hry: k zelenine pridáme farbu a vytvoríme rytmický rad. Môžeme vytvoriť aj dvojice detí. Vtedy jedno dieťa povie názov zeleniny a druhé povie farbu. Zeleninu môžeme triediť na základe farby a vytriedené skupiny rytmizovať.

hrá - šok ze - le - ný, pe - tr - žlen bie - ly,

pa - ra - daj - ka čer - ve - ná, ku - ku - ri - ca žl - tá

Metodické usmernenie: V tejto hre je dôležité dodržiavať plynulosť v rytmizácii a tempo. Dávame pozor, aby sme nedeklamovali – slabikovali, ale rytmizovali.

□ HRY V INŠTRUMENTÁLNYCH ČINNOSTIACH

Hudobná hra, hra s hudbou by mala byť hrou pre všetky deti. Hra si nevyberá nadané a menej hudobne nadané deti, ale spája všetky v hre hrou. Z tejto skutočnosti vychádzal vo svojom Schulwerku aj Carl Orff a snažil sa viesť deti k tomu, aby si aj jednoduchým a skromným spôsobom vedeli vytvárať vlastnú hudbu či sprievod k pohybu. Vychádzal z prapodstaty hudby, z jej elementárnej podoby, v ktorej hudba nikdy nepôsobí izolovane, ale je prirodzene spojená s pohybom, tancom a slovom, a dieťa je jej spolutvorcom, nielen poslucháčom. Má jednoduché lineárne formy, ostináta, je jednoduchá, každému prístupná, pre deti primeraná. Dokonca vyjadril myšlienku, že ak je učiteľom hudby táto elementárna podoba hudby cudzia, ak sa s ňou nezoznámili, nemôžu ani kvalitne vykonávať učiteľské povolanie a najmä pracovať s tými najmenšími v oblasti hudobných činností (Orff 1969).

Detské hudobné nástroje značne pútajú detskú pozornosť a snahy muzicírovať sú jednou z aktívnych foriem, ako sa zmocniť hudby. V predškolskom veku je hra na hudobných nástrojoch nemysliteľná bez integrácie s inými činnosťami. Je vhodným doplnením speváckych činností, súčasťou hudobno-pohybových činností a hudobnej dramatiky. Hudobné nástroje predstavujú pre deti zhmotnený zvuk, zdroj tónu, konkrétnosť v abstraktnom zvukovom svete. Tvorenie tónu sa spája s pohybom, ktorý deti tiež veľmi obľubujú. Nástroje sú zdrojom zaujímavých podnetov na vnímanie rytmických a dynamických vzťahov, sú nezastupiteľné pri získavaní skúsenosti o farbe hudby, pretože prostredníctvom inštrumentálnych činností hudobná skúsenosť získava praktickú podobu a je priestorom na tvorivé uplatnenie detí.

Deti sa prostredníctvom piesne, resp. hry, môžu zoznamovať s hudobnými nástrojmi Orffovho inštrumentára. Ako príklad ponúkame pieseň Hráš si, hráš.

Hrám si, hráť

Veselo Anglická ľudová

1. Hrám si, hráť, pr - vý - krát, na pa - lič - kách pr - vý - krát,
mik mek pe - dy vek, pi - ki - pi - ki pak, na pa - lič - kách tak - to, tak.

2. Hrám si, hráť, druhýkrát, na triangli druhýkrát,
mik mek pedy vek, cingi-lingi bom, zvoní mi to ako zvon.

3. Hrám si, hráť, tretíkrát, tamburínu, tú mám rád,
mik mek pedy vek, rata-tata tam, takto si to vyťukám.

4. Hrám si, hráť, štvrtýkrát, malý bubon chce tiež hrať,
mik mek pedy vek, bumi-bumi bom, ozýva sa celý dom.

Jednotlivé hudobné nástroje sú nazvané v texte piesne. Odporúčame, aby menované nástroje hrali v druhej časti piesne „mik mek...“ formou rytmickej improvizácie.

□ SLUCHOVÉ HRY

Základom plnohodnotného vnímania hudby sú percepčné činnosti. Ich cieľom je vychovávať vnímavého a aktívneho poslucháča hudby, ktorý si k nej získa vzťah na celý život. Bez hudobného vnímania nie je možný rozvoj hudobných schopností. Vnímanie chápeme ako vnútornú aktivitu, čo nie je samozrejmá vec, a preto ju treba správne prebudiť, nasmerovať a naučiť deti hudbe rozumieť. Od dieťaťa sa očakáva, že bude aktívne počúvať hudobné skladby i spev pedagóga, dokáže identifikovať ľudské hlasy, spev a inštrumentálnu skladbu, že hudba nebude pre deti zvukovou kulisou či hudobným smogom, ktorý nás obklopuje takmer na každom kroku, ale dieťa ju bude vnímať aktívnym, vnútorne zúčastneným počúvaním.

Deti v predškolskom veku treba naučiť počúvať a sluchom spoznávať svet okolo nich. Slúžia na to hry zamerané na rozvoj hudobného sluchu, hudobných predstáv, hry, ktoré učia deti diferencovať zvuky a tóny, spoznávať a hudobne vyjadriť zvuky okolitého sveta. Sú to sluchové hry, ktorých cieľom je počúvanie, spoznávanie a prípadné hudobné vyjadrenie zvukov okolitého sveta. Prostredníctvom nich sa deti učia rozlišovať jednotlivé vlastnosti tónu, hudobno-vyjadrovacie prostriedky, rozvíjajú hudobnú pamäť, vytvárajú sa ich hudobné predstavy, učia sa orientovať vo svete tónov vo vertikálnej i horizontálnej línii. Deti v tomto vekovom období zaujíma zvukový svet okolo, veľmi rady imitujú zvuky, ktoré počuli.

V sluchových hrách vzniká priestor, aby zvuky zachytili, spoznali, pomenovali, vyjadrili slovné, pohybom, detským hudobným nástrojom, prostriedkami hudobnej dramatiky alebo aj výtvarne. Je to jeden zo spôsobov prípravy na aktívne vnímanie hudby, čo predstavuje zložitý psychický proces. Vnútorná aktivita v tomto kontexte nie je samozrejmá vec, preto ju treba správne prebudiť, nasmerovať, naučiť rozumieť – a to všetko nenásilne aj prostredníctvom hudobnej hry.

■ Uhádni, kto som!

Hra je zameraná na rozvoj sluchovej citlivosti, sluchovo-percepčných schopností a hudobnej tvorivosti.

Opis hry: Na začiatku hry máme pripravené obrázky zvierat, ktoré sú charakteristické svojím zvukovým vyjadrením a deti ich môžu poznať (kohút, sliepky, pes, mačka, húsky, ovečky, krava, kôň). Každé dieťa si vytiahne kartičku jedného zvieratka a pripraví si jeho zvukové vyjadrenie. Povie „Uhádni, kto som!“ a predstaví sa, imitujúc zvuk zvieratka. Ostatné deti majú uhádnuť, o aké zvieratko ide. Zvieratká potom môžu vytvoriť plynulý zvierací zástup a imitujú zvuk napríklad v 2/4 takte v rozsahu dvoch taktov. Môžu hrať aj zvieraciu ozvenu, keď jedna skupina detí predstavuje jednotlivé zvieratká a druhá skupina robí ich ozvenu.

Metodické usmernenie: Hra môže mať aj podobu plynúcej rytmickej odpovede, keď deti do pravidelných úderov bubienka vkladajú svoje odpovede, resp. k rytmickej imitácii pridávajú charakteristický pohyb zvieratka. Potom si

môžu o uvedených zvieratách zaspievať piesne, resp. zarecitovať riekanky, ak ich poznajú (*Naša mačka strakatá, Pätorčatá, Na potoku*).

■ Šibal tón

Hudobná aktivita je zameraná na rozvoj sluchovej citlivosti a hudobnej pamäti.

Opis hry:

Vypadol nám tón,

rovno na balkón.

Odkiaľže sa vytratil?

Vraj do skladby neladil. (A. Derevjaníková)

Deti počávajú hranú alebo spievanú pieseň, ktorú poznajú. Môžu si ju aj zaspievať, ak je v ich speváckom repertoári. Potom v jej znení urobíme chybu, zameníme alebo vynecháme tón. Deti majú chybu, resp. iné znenie postrehnúť a dohodnutým spôsobom (pokývaním hlavou, ukazovák) reagovať.

Metodické usmernenie: Sluchové pamäťové hry sú zamerané aj na rozvoj vnímania a hudobnej melodickej pamäti. Deti majú spoznať pieseň či skladbu po zahratí jej charakteristickej časti, resp. objaviť chybu v znejúcej, už poznanej hudobnej ukážke.

■ Hudobný vlak

Hra je zameraná na rozvoj sluchovo-percepčných a sluchovo-motorických schopností a upevňovanie poznatkov o hudobných nástrojoch.

Opis hry: *Dnes budeme cestovať vlakom. Čo na takúto cestu potrebujeme, čo si musíme kúpiť, aby sme mohli cestovať vlakom? (cestovné lístky) Náš vlak sa volá Vláčik Nástrojáčik, lebo na cestovných lístkoch sú obrázky hudobných nástrojov. Najskôr si pozrieme, aké nástroje sú na lístkoch, spoločne ich pomenujeme a vypočujeme si znenie týchto hudobných nástrojov. Každý si príde kúpiť cestovný lístok, aby mohol cestovať. Nastúpime do vláčika, a aby nám bolo veselšie, budeme si k cestovaniu hovoriť riekanku Ide vláčik Nástrojáčik, ide vláčik šu-šu-šu. Na každej stanici vláčik zatrúbi a zaznie nejaký hudobný nástroj. Vystupovať budú iba tie deti, ktoré majú na lístkoch hudobný nástroj, čo zaznie. Sprievodca vždy skontroluje, či nemáme čiernych pasažierov, či sa nevezú také „hudobné nástroje“, ktoré už mali vystúpiť.*

Rytmizáciu riekanky môžeme meniť z hľadiska tempa, môžeme ju zrýchľovať a spomaľovať ako pri rozbiehaní vlaku, môžeme meniť dynamiku prichádzajúceho a odchádzajúceho vlaku. Lístky si deti môžu zakúpiť náhodným výberom alebo si vyžadujú určitý hudobný nástroj.

Iný variant hry: Na cestovných lístkoch budú obrázky slimáka, zajka a iných zvieratiek. Znieť budú pesničky, ktoré deti poznajú o zajkovi a slimákovi. Ak zaznie pieseň o zvieratku na ich cestovnom lístku, vtedy z vlaku vystúpa.

Metodické usmernenie: Hru môžeme využiť pri rozvíjaní percepčného vnímania, zameraného na poznanie farby zvuku hudobných nástrojov. Pri mladších deťoch použijeme iba sólo znenie hudobného nástroja. Hudobná hra predpokladá, že deti už poznajú názvy a zvuky hudobných nástrojov, ktoré budú počuť, a vedia identifikovať ich farebnú zvukovú podobu.

□ HUDOBNO-POHYBOVÉ HRY

Hudobno-pohybové činnosti sú zamerané na kultivovanie telesného pohybu detí, rozvoj pohybových zručností, sluchovo-motorických schopností a rytmického cítenia. Pohybový prejav je reakciou na výrazný hudobný rytmus. Je to typický prejav chápania hudby deťmi predškolského veku. Dieťa by malo vedieť vyjadriť kultivovaným pohybom náladu a charakter piesne a hudby, ovládať základné tanečné prvky, ktoré spája v jednoduchých choreografiách – tančekoch, uplatňovať hru na tele v podobe tleskania, plieskania a podupov, imitovať pohyb pri rôznych hudobno-pohybových hrách či prejavíť sa v elementárnej pohybovej improvizácii.

Hudobno-pohybové hry so spevom sú hry, ktorých pohybová časť, pohybové kreácie nie sú možné bez konkrétnej piesne. Nejde pri tom o hudobno-dramatické stvárnenie piesne, ale o pohybovú hru, ktorá má svoje pravidlá, svoju tradičnú podobu a vychádza z charakteru i obsahu piesne. Korene majú v hudobno-pohybových hrách folklórneho pôvodu a bez konkrétneho pohybu sa ani nespievajú. Ide o hry, kde sa vyskytuje predovšetkým chôdza a dramatizačné pohyby, v prípade starších detí to už môže byť aj pohyb realizovaný rytmicky či uplatňujúci detskú pohybovú tvorivosť, napríklad *My sme sestry veselé*. Najznámejšie hudobno-pohybové hry so spevom sú: *Kolo, kolo mlynské; Zlatá brána; Oli, Oli Janko; My sme sestry veselé; Čížiček, čížiček; Kozička je v záhrade; Ty a ja, my dvaja; Mám ručníček; Na hada a iné*. Pre tieto hudobné hry je príznačné, že pieseň a pohyb sa deti učia súčasne, pohyb nie je náročný, ide často o chôdzu v kruhu alebo v zástupe. Pohyb pri týchto hrách je umiernený, a preto jedna činnosť nevyklučuje druhú.

Ukáž čo vieš

♩ = 100

hudba: M. Dzurilla
text: A. Derevjaníková

Za - tlies - kaj, za - plies - kaj, dup - núť vieš tiež.

Za - tlies - kaj, za - plies - kaj, u - káž čo vieš.

Po - skoč troš - ku, dup - ni nôž - kou, tlies - kaj ru - ka - mi.

Po - skoč troš - ku, dup - ni nôž - kou, za - toč sa s na - mi.

Pohyb v tejto piesni je naznačený textom.

■ V rybníku

Hra je zameraná na rozvoj sluchovo-motorických a sluchovo-percepčných schopností.

Opis hry:

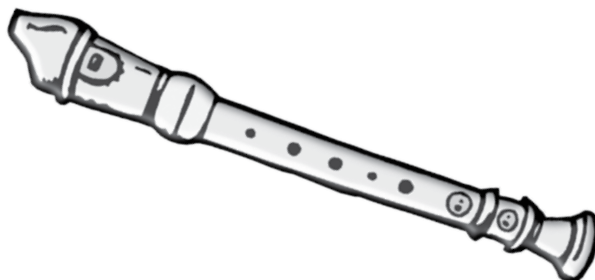
Pláva rybka po rybníku, nenarobí veľa kriku.

Ale žabka, suseda, pokvakuje, kde sa dá.

Kráča bocian, veľký pán, hľadá sem a hľadá tam.

Po močiaroch čosi hľadá, žabka, tá nebude rada. (A. Derevjaníková)

V rybníku je voda a v nej plávajú rybky, do vody skáču žabky a okolo rybníka chodí nebezpečný bocian. Deti pohybom napodobňujú, ako plávajú rybky. Tie plávajú v jednej výške, pokojne. Do pohybu detí pridáme hranie motívu plynutia, napríklad hru niekoľkých tónov na klavíri v legato blízko seba. Keď však do vody skáču žabky, vyzerá to inak. Deti imitujú skákanie žabiek a znejú dva tóny – vyšší a nižší, predstavujúce skákanie. K rybníku sa blíži bocian, vysoko zdvíha dlhé nohy a klepe pri tom zobákom. Deti napodobňujú pohyb bociana a zaznejú ozvučné paličky, čo je signál, že prichádza bocian. Následne hudobne vyjadrujeme niektoré zo zvierat (tón vyšší – nižší, ozvučné drievka) a deti napodobňujú jeho pohyb. Ich úlohou je spoznať a pohybom zareagovať na hraný melodický či rytmický motív. Deti je možné rozdeliť aj na skupiny zvieratiek. V záverečnej časti hry niekoľko detí vytvorí rybník (vytvoria kruh, podrep a držia sa za ruky), časť detí predstavuje ostatné zvieratá. Kým rybka je v rybníku, žabka je von z rybníka a chce skočiť do vody, čo jej deti umožnia tak, že rozpoja ruky, bocianovi bránia ublížiť žabke a do rybníka ho nepustia, zdvihnú spojené ruky. Hra sa dá zaujímavým dramatickým dotvoriť do príbehu podľa voľby detí.

■ Kolobežka

Opis hry: Deti pohybom vyjadrujú obsah piesne.

Kolobežka

hudba: A. Derevjaniková
text: J. Pavlovič

Voľne

D A D A Hm A D A

Ho - re briež - kom i - dem peš - ky ve - dl'a svo - jej ko - lo - bež - ky.

G Em A D

Do - lu z briež - ka o - do dneš - ka od - ve - zie ma ko - lo - bež - ka.

V prvej časti kráčajú pomaly, v jemnom predklone tlačia kolobežku, v druhej časti sa narovnajú a imitujú beh dolu briežkom. Z hľadiska hudobnej formy je pieseň dvojdielna – *a*, *b*. Hra pokračuje bez spevu, učiteľka hrá *a* alebo *b* diel piesne a deti pohybom reagujú na znejúcu časť, buď kráčajú v predklone, alebo naznačujú beh. Následne môžu pohyb hore a dolu kresliť rukou pred sebou. Potom sa deti pohybujú podľa kresby pedagóga. Ak tóny stúpajú, pohybujú sa pomaly, ak skackajú zhora dolu, pohybujú sa rýchlo.

□ PÁR SLOV NA ZÁVER

Hudobná hra, ktorá je zámerne zaradená do edukačného procesu, by mala mať jasne stanovený cieľ, mala by byť premyslená, zameraná na rozvoj zručností, schopností a návykov, mala by rozvíjať emocionálny svet dieťaťa, jeho tvorivosť, radosť z hrania a poznávania hudby.

Ilustrácia: CC0 Public Domain, Pixabay.com

LITERATÚRA:

- DEREVJANÍKOVÁ, A. 2014. Metodika hudobnej výchovy v predprimárnej edukácii. Prešov: PF PU, 3. vydanie, 2014. ISBN 978-80-89188-39-0
- DEREVJANÍKOVÁ, A. 2013. Hudobná výchova – Hráme sa s hudbou. Bratislava: Pro Solutions, 2013. ISBN 978-80-8139-028-9
- HOLAS, M. 1994. Hudební nadání. Praha: HF AMU, 1994, 98 s. ISBN 80-85883-007
- HUIZINGA, J. 1990. Homo ludens. Bratislava: Svetová tvorba Tatran, 1990.
- KOMENSKÝ, J. A. 1992. Informatorium školy mateřské. Praha: Kalich, 1992. ISBN 80-7017-492-7
- ORFF, C. 1969. Schulwerk – pohled do minulosti a budoucnosti. In Comenium musicum 7. Praha – Bratislava: Supraphon, 1969.
- PIAGET, J. 1993. Psychológia dieťaťa. Bratislava: SOFA, 1993. ISBN 80-85752-33-6
- SEDLÁK, F. – VÁŇOVÁ, H. 2013. Hudební psychologie pro učitele. Praha: Karolínium, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2

Foto: Ben Kerck, CC0 Public Domain, Pixabay

..... O autorke

PaedDr. Anna Derevjaníková, PhD.

pracuje ako odborná asistentka Katedry hudobnej a výtvarnej výchovy Pedagogickej fakulty PU v Prešove. Je absolventkou Strednej pedagogickej školy v Prešove a Pedagogickej fakulty UPJŠ v Prešove v odbore učiteľstvo všeobecno-vzdelávacích predmetov, odbor: hudobná výchova – ukrajinský jazyk. Vo svojej práci sa venuje problematike metodiky a didaktiky hudobnej výchovy pre predprimárne a primárne

vzdelávanie. Je autorkou vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra, časť Hudobná výchova Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách. Realizuje pracovné dielne pre učiteľky materských škôl, v ktorých prezentujú možnosti využitia hudobnej hry v hudobno-výchovných činnostiach. Aktívne sa venuje vokálnej interpretácii rusínskeho folklóru, vedie a diriguje cirkevné spevácke zbory.

UŽ VYŠLO:

METODICKÉ LISTY

Základné postupy pri nakrúcaní neprofesionálnych filmov

1/2014

METODICKÉ LISTY

My sme mali muzikanti, my budeme pekne hrať!!

2/2014

METODICKÉ LISTY

Tvorivé písanie

3/2014

METODICKÉ LISTY

Výtvarné umenie ako inšpirácia pre tvorbu detí

4/2014

METODICKÉ LISTY

Vstupujeme do sveta zvuku, otvárame uši, myslíme i srdcia

1/2015

METODICKÉ LISTY

Hodnotenie zamestnancov: merať sa dá všetko okrem chaosu

2/2015

METODICKÉ LISTY

Hlasová rozcvička nielen pre najmenších

3/2015

METODICKÉ LISTY

Škola hrou

4/2015

METODICKÉ LISTY

Ako sa stať dobrým moderátorom

1/2016

METODICKÉ LISTY

Krajina a príroda a jej fotografovanie

2/2016

METODICKÉ LISTY

Hra s hudbou

3/2016

**PRIPRAVUJEME:
Rady pre kronikárov**